

Козин І. (2015). Соціальна профілактика штучного переривання вагітності серед дівчат-старшокласниць в Україні, *Social Work and Education*, Vol. 2 № 1, С. 28-35.

Козин Ігор,

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи*

СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ШТУЧНОГО ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ СЕРЕД ДІВЧАТ-СТАРШОКЛАСНИЦЬ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано основні підходи до визначення поняття “торгівля людьми” подане у відчизняній та зарубіжній науковій літературі, розкрито категорії клієнтів, які постраждали від торгівлі людьми та схарактеризовано міжнародні документи ратифіковані в Україні для протидії торгівлі людьми й нелегальній міграції.

Ключові слова: торгівля людьми, особи, які постраждали від торгівлі людьми.

Abstract. The article analyzes abortion in the past; The concept of social prevention and basic information about the types and methods of its implementation; describes the essence of professional social workers in the implementation of prevention activities in secondary schools; the analysis developed programs and courses, their basic ideas concerning the problem of prevention of abortion.

Keywords: abortion, pregnancy, teen, prevention, social workers, schools.

Формулювання проблеми дослідження. В останні десятиліття серед молодого населення прослідковується тенденція до більш раннього початку статевого життя. Низька культура міжстатевих відносин зумовлює велику кількість венеричних захворювань, небажаних вагітностей та абортів.

Упродовж останніх років спостерігається збільшення показників захворюваності та смертності серед дівчат-підлітків, які спричинені ранніми вагітностями, пологами та абортами. Дослідження показали, що серед дівчат, віком 14-18 років, які живуть статевим життям, 30,8% були вагітними. У 53,6% наслідком вагітності став медичний аборт, лише у 25% - пологи, а у 21,4% - мимовільний викидень. Від абортів більше страждають молодші дівчата, а загальний відсоток підліткових абортів є

переважним (90,9%) у віці 15-18 років і становить понад дві третини (68,5%) у віці 19-20 років. Ця ситуація є дуже тривожною, тому що дані показники у декілька разів більші від відповідних показників західноєвропейських країн. Щорічна кількість абортів у світі перевищує 55 мільйонів, частка абортів у дівчат-підлітків коливається від 1,5 до 30% у різних країнах. Статистичні данні ВООЗ показують, що материнська смертність значно більша серед дівчат-підлітків, ніж серед жінок старшого віку.

В Україні на 100 дітонароджень відповідає 150 випадків штучного переривання вагітності. Вже зараз фахівці серйозно налякані демографічною кризою в Україні.

Рішення зробити аборт створює серйозні психосоціальні проблеми, дівчата переживають стресовий стан через небажану вагітність. Саме аборти наносять найбільшу шкоду репродуктивному здоров'ю жінок в Україні, становлячи негативний вплив на перебіг наступних вагітностей та пологів.

Досвід багатьох країн свідчить, що в Україні потрібно проводити з підлітками просвітницьку роботу, забезпечувати необхідною інформацією щодо попередження небажаної вагітності.

Мета статті – дослідити особливості профілактики абортів серед дівчат-старшокласниць в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аборт – одна з найдавніших проблем, яка присутня в медичній етиці, філософії, юриспруденції та теології. Навіть сама клятва Гіппократа забороняє лікарям переривати вагітність. У той же час Аристотель не осуджував аборти. У позиції Аристотеля виділяються дві можливості штучного переривання вагітності: необхідність абортів зумовлюється демографічними цілями (регулюванням народжуваності); одночасно він вважав аборт дозволеним, доки у плоду не сформована «чуттєвість» та « рухова активність» [4].

У древніх євреїв аборт був суворо заборонений, що на довгі роки запозичило християнство, маючи вплив суспільну свідомість європейських народів.

У Стародавньому Римі, особливо в його пізній період, аборт дозволявся та широко застосовувався. Пізніше, коли Римській імперії стали потрібними солдати для завоювання чужих земель, жінок та осіб, які сприяють здійсненню абортів, суворо карали [3, С. 262].

Цікавою є зміна відношення лікарів і суспільства до проблеми абортів протягом двох останніх століть. Так, засновник вітчизняного акушерства М. Максимович – Амбодік ще у 1784 році був за те, щоб у непередбачуваній ситуації в першу чергу рятувати життя матері, а не плоду. У європейській медицині важливим пунктом в кінцевому формуванні даної концепції стала дискусія Паризької медичної академії у 1852 році: статистика материнських смертей після кесаревого розтину стала основним аргументом в етичному виправданні штучного переривання вагітності в таких випадках. Хірургічна техніка штучного абортів у спосіб введення у порожнину матки інструментів відома приблизно з 1750 г. Через високий

ризик, досвідченими лікарями проводились дуже рідко. Якщо цей метод і використовувався у ті роки, то лише незаконно практикуючими лікарями [1, С.263].

Серед вітчизняних лікарів у другій половині XIX на початку XX століть існували різні підходи до цієї проблеми. Погоджуючись у цілому з моральною заборонаю абортів, інші лікарі підкреслювали також і інші аспекти даної проблеми: наскільки сумісний штучний аборт з цілями лікарської професії; чи можлива комерціалізація медичної практики такого роду. Усі російські лікарі чітко розмежовували «аборт за проханням» та «аборт за медичними показаннями» [5, С. 141].

У наш час профілактики потребує все населення, але особливо діти, підлітки та молодь. Соціальним працівникам, які працюють у загальноосвітніх закладах, необхідно знати існуючі методи профілактичної роботи, уміти ефективно користуватися накопиченим досвідом для вирішення практичних задач [6, с.207].

Соціальна профілактика – це діяльність спрямована на попередження виникнення та розвитку соціальних проблем та проблем особистості. Вона має на меті зусилля, впливають на превенцію соціальних проблем чи життєвих криз клієнтів, окремих груп або попередження ускладнення вже наявних проблем. Сьогодні профілактична спрямованість є однією з основних функцій соціально-педагогічної діяльності. Це зумовлено, у першу чергу, зростанням кількості девіантів серед підлітків та молоді, зростанням темпів розповсюдження ВІЛ-інфекції та абортів у підлітковому та молодіжному середовищі.

Профілактика спрямована на своєчасне виявлення та виправлення негативних інформаційних, педагогічних, психологічних, організаційних факторів, що зумовлюють відхилення у психологічному та соціальному розвитку дітей та молоді, в їхній поведінці, стані здоров'я, а також в організації життєдіяльності та дозвілля [2, с.18-19].

У сучасній практиці виділяють первинну та вторинну профілактику. Первинна профілактика у більшій мірі носить інформаційний характер, оскільки ґрунтується на формуванні в особистості неприйняття та категоричну відмову від певних стандартів поведінки та негативних звичок.

Вторинна профілактика має на меті зменшити масштаби поширення окремих негативних явищ, що мають місце у суспільстві чи соціальній групі. Тому соціально-педагогічна діяльність у межах вторинної профілактики зосереджується у різноманітних осередках допомоги особистості: реабілітаційних центрах, дружніх клініках для молоді, громадських приймальнях [6, с.209].

Соціальна профілактика представляє одночасно як процес і результат соціально-педагогічної діяльності, оскільки методи профілактики у першу чергу спрямовані на викорінення джерел стресових

ситуацій, соціальної поведінки, різноманітних проблем як у самій особистості так і у соціальному середовищі.

Здійснюючи профілактичну діяльність у загальноосвітніх закладах, соціальний працівник має на меті виявлення, запобігання та обмеження асоціальних явищ серед учнів, забезпечення умов для формування соціально-позитивної спрямованості особистості.

Для здійснення профілактичної діяльності соціальному працівникові потрібно знати:

- зміст та форми соціально-профілактичної роботи;
- способи та прийоми навіювання й переконання;
- наслідки впливу шкідливих звичок та асоціальних форм поведінки на здоров'я та життєдіяльність особистості;
- основи здорового способу життя;

Для здійснення профілактичної діяльності соціальному працівникові необхідно вміти: організувати індивідуальні, групові, масові форми профілактичної роботи; пропагувати здоровий спосіб життя; виявляти групи ризику серед учнів; організувати соціально-позитивну діяльність учнів у різноманітних гуртках; володіти способами та формами профілактичної роботи з різними соціальними групами [2, с.20].

Для здійснення профілактичної діяльності у загальноосвітніх закладах соціальним працівниками можуть бути задіяні такі методи: лекції; бесіди; дискусії; кіно-, відеолекторії; тренінги; соціальна реклама та інші.

Із цього випливає, що профілактика повинна здійснюватися у формі запланованих дій, спрямованих головним чином на досягнення бажаного результату, але у той же час і на попередження можливих негативних явищ.

Зміст соціально-профілактичної діяльності у загальноосвітніх закладах складає: надання учням інформації про можливі наслідки асоціальних дій, нехтування здоровим способом життя; організація заходів по забезпеченню програми позитивної життєдіяльності учнів;

- формування відповідальності за можливі наслідки антиправових дій.

Важливу роль у профілактиці абортів серед старшокласників відіграє Національна програма планування сім'ї. Одним із завдань Національної програми планування сім'ї є підвищення демографічної культури населення, зокрема, культури планування сім'ї, здійснення заходів щодо поліпшення інформування про сучасні засоби цивілізованого планування сім'ї, регулювання дитородної активності людини; створення інформаційної системи забезпечення населення знаннями з питань сучасної сексуальної і репродуктивної поведінки та контрацепції; покращення системи підготовки дітей,

підлітків, молоді до сімейного життя, забезпечення високої якості інформації, освіти у сфері планування сім'ї.

Реалізація цієї програми дасть змогу знизити кількість абортів на 25 – 30 %. Програмою передбачено розробити і забезпечити реалізацію концепції сексуального виховання населення; опрацювати та передбачити у навчальних планах навчально-виховних закладів курс підготовки підлітків до створення сім'ї.

Згідно Програми, мають встановлюватися міжнародні відносини з метою обміну досвідом статевого виховання населення. Одним із прикладів такого обміну досвідом по статевому вихованню підлітків є курс “Секс у житті людини”. “Секс у житті людини” є важливою частиною Програми навчання здорового способу життя для шкіл Центральної та Східної Європи. Програма здійснюється фондом Сороса. Автор та керівник – Сюзан Шапіро.

Навчальна програма є методичним посібником для вчителів щодо запровадження оздоровчої освіти в шкільних закладах для учнів віком 13-16 років. Програма розподіляється на 5 розділів. У курсі враховано вікові особливості розвитку підлітків, психологічні, тощо.

На першому етапі подаються деякі факти про сексуальність, а саме:

- що таке сексуальність;
- що потрібно знати про чоловічу та жіночу анатомію;
- що таке статеve дозрівання;
- що таке контрацепція;
- що таке аборт;
- що таке сексуальна образа.

Для підвищення ефективності навчання подається велика кількість малюнків (при вивченні чоловічої та жіночої анатомії). Для того, щоб повніше ознайомитись із курсом пропонуємо для розгляду декілька тем :

Тема “Запліднення та вагітність”.

Тема має на меті надати змогу учням зрозуміти як відбувається зачаття, усвідомити взаємну відповідальність чоловіка та жінки щодо вагітності.

Тема “Контрацепція і аборт”.

Метою цієї теми є надання учням інформації щодо різноманітних засобів контрацепції та уявлення про те, як вони використовуються; допомогти учням усвідомити важливість використання контрацепції.

При обговоренні абортів необхідно опиратись на такі питання:

- Чи знають учні, що таке аборт?

- Чи знають вони, що існують різні методи переривання вагітності, які можуть застосовуватись на різних стадіях вагітності?

- Чому деякі жінки вирішують перервати вагітність?

Для того, щоб розрізнити такі поняття як кохання, статевий потяг, сексуальна пристрасть учня пропонується на обговорення тема “Кохання і секс: чи є між ними зв’язок”.

Закінчується курс темою “Скажіть “так”, скажіть “ні”, який має на меті запропонувати можливі варіанти відповідей на прохання вступити до сексуальних відносин.

Курс “Секс у житті людини” на нашу думку, матиме позитивний ефект і зможе підвищити освіту підлітків у сфері сексуальних відносин.

Статеве виховання та просвітництво підлітків і молоді є також одним із завдань педагогічних працівників. З цією метою у закладах освіти введений навчальний курс шкільного компоненту “Валеологія”, в якому значне місце приділяється вивченню тем, пов’язаних з репродуктивним та статевим здоров’ям. Але аналіз існуючої програми вказує на низьку ефективність роботи, що проводиться, оскільки курс “Валеологія” у більшості шкіл лише включений до шкільного розкладу, але через певні обставини не викладається.

З 1996 року здійснюється спеціальний курс натуральних методів розпізнавання плідності (Симпто-термальний метод подвійного підтвердження, Бірмінгем). Курс створено за програмою Міністерства охорони здоров’я України та Української асоціації вчителів натурального планування родини (УАВНПР).

Метою курсу є профілактика абортів, розповсюдження природного методу регуляції запліднення. Курс спрямований на моральне виховання: сексуальні стосунки мають будуватися на коханні між чоловіком та жінкою.

Окреме місце займає робота УАВНПР по профілактиці абортів. Робота будується на наступних принципах:

- ненароджена дитина є людиною;
- тому на неї розповсюджується Конвенція про права дитини;
- тому аборт є усвідомленим убивством.

При навчанні використовується література з міжнародних джерел (журнали, брошури), фотографії та кінофільми про розвиток зародка та проведення абортів. Це становить великий емоційний вплив на аудиторію.

Програма Української асоціації вчителів натурального планування родини передусім ставить на меті моральне виховання у підвищенні культури статевих стосунків та припиненні здійснення абортів, а одним із позитивних моментів використання цього навчального курсу є те, що ця програма може видозмінюватись, допрацьовуватись, переглядатись, виходячи із реальних потреб.

Висновки. Аборти є дуже поширеним явищем в Україні та світі, їх наслідками є як негативний вплив на здоров'я дівчат так і психологічні проблеми, тому має бути розроблена та запроваджена у навчальні плани середніх освітніх закладів спеціальна навчальна програма, яка б включала питання формування здорового способу життя, безпечної поведінки, репродуктивного здоров'я, сексуальної культури, профілактики небажаної вагітності та абортів.

Висвітлені проблеми зі статевого виховання підлітків знаходяться у компетенції соціального працівника, адже підлітки більше охоче йдуть за порадою саме до такого спеціаліста, ніж до класного керівника.

Гострота проблеми вимагає не одноразового втручання у вигляді профілактичної лекції, а проведення систематичних занять. Для збільшення ефективності праці можна використовувати міжнародний досвід з даної проблеми.

Підводячи підсумок, можна наголосити, що проблема статевого виховання, профілактики абортів потрібно детальніше вивчати та досліджувати.

Список використаної літератури:

1. Міріам... чому ти плачеш. Страждання жінок після абортів / Пер. Андрія Костирки. – Львів: Місіонер, 1999. – 140с.
2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання)/А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола; Загальна ред.: І. Зваревої та Г. Лактіонової – К.: Наук. Світ, 2001. – 129 с.
3. Энциклопедия молодой женщины / Г.Н. Сердюковская, А.Г. Харчев, И.С. Кон. – М: Прогрес. 1989 – 495 с.
4. www.gerpes.ru
5. Выбор. Половое и репродуктивное здоровье и права в Европе. – М., 2001. – 32 с.
6. Технология социальной работы.: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений /Под ред. И.Г. Зайнышева. – М.: Гуманий. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 240 с.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2015

Стаття прийнята до друку 04.04.2015